

Historiska

SVERIGES HISTORIA

En lärarhandledning från Historiska museet
för åk 7-9

Sveriges Historia för åk 7-9

Varför ska vi besöka utställningen Sveriges Historia?

Utställningen behandlar tiden från år 1000 till vår egen tid och gestaltar varje århundrade i olika scenbilder. Genom utställningen löper en tidslinje där drottningar, kungar och andra personer med makt, inflytande och nya tankar möter besökaren. Här finns också de mer okända berättelserna om människor, föremål och miljöer som på olika sätt format Sverige av idag.

Utställningen ger en kronologisk överblick över hur människor genom olika tider har format sin omvärld och lämnat spår i historien. I utställningen får eleverna ta del av olika sorters källmaterial och hur upptäcka hur dessa lämningar kan ge oss kunskap om det förflutna. Genom mötet med de historiska personer, kända och okända, som presenteras i utställningen hoppas vi att eleverna kommer att uppleva att historia skapas av människor och att varje människas berättelse måste analyseras och bedömas utifrån sitt samtida sammanhang. Genom att få chans att göra jämförelser, dra paralleller och se sammanhang mellan historisk tid och nutid tror vi att eleverna kan få förståelse för hur det förflutna påverkar vår nutid, men också har inverkan på våra val inför framtiden.

Bland sådant som kan vara särskilt relevant för årskurs 7-9 tar utställningen till exempel upp:

den ökade världshandeln från 1700-talet och konsekvenserna för människor i andra delar av världen, exempelvis slaveriet,

1800-talets samhällsomvälvningar med den industriella revolutionen, befolkningsökningen och konsekvenserna för människors liv, som utflyttning ur landet och födelsen av en helt ny samhällsklass: arbetarklassen,

nationalismen i Sverige genom att vi undersöker ”urgamla” traditioner och diskuterar hur dagens Sverige i mångt är en 1800-talskonstruktion,

demokratiseringen av Sverige, kampen för allmän och lika rösträtt och framväxten av politiska partier, fackförbund och andra folkliga organisationer,

kvinnans emancipation bland annat genom kända människor som Elise Ottesen Jensen såväl som okända kvinnors vittnesbörd om könsförtryck och samhällets problematiska syn på sexualitet,

förintelsen genom en personlig berättelse av ett ögonvittne samt andra världskriget i stort genom två svenska exempel på motstånd mot, respektive sympati med, Nazityskland,

välfärdssamhället och framväxten av Folkhemmet samt dess baksidor i form av tvångssteriliseringar.

Hur kan vi använda utställningen Sveriges Historia?

Vi rekommenderar att ni bokar ett besök i utställningen med någon av museets pedagoger. Vi erbjuder visningar och lektioner med olika fokus för olika årskurser. Kontakta vår bokning på

bokningen@historiska.se eller 08-519 556 46 för mer information.

Här följer förslag på hur man kan arbeta med utställningen Sveriges Historia i klassrummet i anslutning till ett besök.

Diskussionsövning 1

En övning för ökat historiemedvetande.

Ett bra sätt att förbereda sig för ett besök i utställningen Sveriges Historia är att diskutera några av följande frågor gemensamt i klassen. Återkom gärna till frågorna efter besöket.

1. Vad är historia?
2. Kan man veta vad som faktiskt hände för hundratals år sedan? Hur kan man veta?
3. Varför finns museer?
4. Varför är det viktigt att veta hur det var förr?
5. Vem bestämmer vad som är viktig historia? Vilken historia tycker du brukar framhävas som viktig?
6. Historiska forskare och arkeologer är ofta inte överens om tolkningar av historiska skeenden. Inte ens nutida händelser uppfattas ju på samma sätt. Kan du ge exempel på en händelse/situation i ditt eget liv som du upplevt med en annan person och där ni haft helt olika syn på vad som hände? Varför blev det så? Finns det EN sanning?
7. Vilken del av historien tycker du är mest intressant? Varför?

8. Är du med och skapar historia? Hur?

Arbetsuppgift 1. Tre saker jag gillar att göra.

En övning för att förstå att mänskliga livsvillkor är tidsbundna.

I den här uppgiften får eleverna jämföra nutid med dåtid på ett konkret sätt.

Instruktion: Välj ut tre saker du tycker om att göra på fritiden. Kanske du tycker om att läsa, spela dataspel, gå på bio eller spela musik? Vid besöket i Sveriges historia ska du fundera över hur ditt intresse hade yttrat sig om du hade levt i ett av de århundraden som utställningen tar upp. Hade du fått chans att upptäcka ditt intresse överhuvudtaget? Hade du fått tillfälle att fördjupa dig i intresset? Hur hade det intresset yttrat sig? Hade du spelat brädspel i stället för dataspel? Hade du sökt dig till gycklaruppträdanden istället för bio?

Inom den här uppgiften kan eleverna behöva söka kunskap om sitt århundrade genom att använda sig av till exempel bibliotek eller internet.

Arbetsuppgift 2. Var det annorlunda förr?

En övning i att göra historiska jämförelser utifrån sig själv.

I denna uppgift kan eleverna få chans fundera över sin egen livssituation och hur deras liv hade t sett sig om de levt under historisk tid. Uppgiften kan påbörjas under besöket och avslutas efteråt. *Se Bilaga 1 för denna uppgift!*

Arbetsuppgift 3. Upprepar sig historien?

En övning i att göra historiska jämförelser utifrån sitt eget samhälle.

I utställningen har eleverna fått möta flera historiska personer och tagit del av deras berättelser. En människa är i allra högsta grad en produkt av sin samtid, men finns det även möjlighet att hitta motsvarigheter till dessa personer och händelser i vår egen tid? *Se Bilaga 2 för denna uppgift!*

Arbetsuppgift 4. Framtidsprognos – Epilog.

En övning i att se sambandet mellan dåtid – nutid - framtid.

Uppgiften hör ihop med utställningens sista rum: Epilogen. Den kan eventuellt utföras i samverkan mellan historia/svenska. Låt eleverna läsa texten nedan och sedan skriva en egen text.

Instruktion:

A. Vad tycker du är det viktigaste som har hänt i vårt samhälle under din livstid? Skriv ned ett par punkter kring detta.

B. Och hur tror du att samhället kommer förändras under de närmaste 10 åren? Vilka förändringar kommer att lämna störst avtryck? Hur kommer din egen framtid att bli? Läs texten nedan och försök att tänka dig att du redan befinner dig i framtiden och berättar om det som hänt.

Det är år 2020. Utställningen Sveriges Historia går in på sitt 10 år och är fortfarande en av de mest besökta utställningarna i Stockholm, som både turister och samtliga skolor besöker.

Du har nu blivit utvald som en av 10 personer att bli en ny röst i det sista utställningsrummet i Sveriges Historia. Du skall i en personlig intervju berätta om det som du tycker är det viktigaste som hänt de senaste 10 åren.

Vi dig nu att skriva ner just din personliga berättelse om vad hänt dig och hur samhället förändrats mellan 2010 -2020 samt gärna även ge perspektiv på hur du tror att framtiden kommer att bli.

Arbetsuppgift 5. Människors saker.

En övning för att förstå arkeologiska källors (kvarlevors) betydelse för vår kunskap om förfluten tid. Den här övningen kräver att ni spenderar lite mer tid i utställningen än under en visning.

På Historiska museet samlar vi på arkeologiskt material, det vill säga rester av historiskt mänskligt liv i form av både föremål och skelettmaterial. Dessa kvarlevor kan hjälpa till att berätta om mänskligt liv förr på ett annat sätt än de historiska skriftliga källorna. I denna uppgift får eleven bekanta sig med arkeologiskt material och fundera över hur olika typer av källor kan ge oss kunskap om dåtiden.

Instruktion: Välj ut ett föremål i utställningen och studera det noggrant. Läs texten som hör till föremålet. Var uppmärksam på föremålets form, funktion och materialet det är gjort av. Rita eller fotografera eventuellt av det. Fundera över vad just detta föremål kan berätta om sin tid. Fundera också över vad skillnaden kan vara mellan kunskapen vi kan få från kvarlevor och den vi får från skriftliga källor. Ta med er uppgiften tillbaka till klassrummet och redovisa där. Museet kan också erbjuda en fördjupande lektion/visning i ”Studion” där eleverna närmare får undersöka och tolka arkeologiskt material och historiska originalföremål.

Bilaga 1

Arbetsuppgift 2. Var det annorlunda förr?

En övning i att göra historiska jämförelser utifrån sig själv.

Ett besök i utställningen svarar inte alltid på frågorna nedan, men kan fungera som inspiration till den här uppgiften. Eleverna kommer själva behöva söka kunskap om det århundrade de har valt innan de kan göra sin jämförelse.

Instruktion till eleverna: Tänk över hur ditt liv ser ut nu. Titta på frågorna här nedan. Välj sedan ut ett århundrade eller ett rum bland de ni tittat på i utställningen. Tänk dig sedan att du lever på den tiden (till exempel 1700-talet). Försök att tänka dig hur ditt liv kunde ha varit om du hade levt då. Jämför med ditt liv som det ser ut nu. Vilka likheter finns mellan ditt liv nu och ditt liv då? Finns det några skillnader? Hur tror du att det var att vara ung förr?

Mitt nutida liv

Hur ser din familj ut?

Vad jobbar dina föräldrar med?

Var bor du?

Går du i skolan eller jobbar du?

Vad gör du helst på fritiden?

Vad drömmar du om att göra i framtiden?

Vad tycker du är det viktigaste i livet? Familj, pengar, att få gå i skolan, att ha någonstans att bo eller andra saker?

Mitt historiska liv

Hur ser din familj ut?

Vad jobbar dina föräldrar med?

Var bor du?

Går du i skolan eller jobbar du?

Vad gör du helst på fritiden?

Vad drömmer du om att göra i framtiden?

Vad tycker du är det viktigaste i livet? Familj, pengar, att få gå i skolan, att ha någonstans att bo eller andra saker?

Bilaga 2

Arbetsuppgift 3. Upprepar sig historien?

I utställningen Sveriges Historia presenteras många enskilda personer som haft märkliga öden. En del har visat på stort mod, gått sin egen väg och påverkat historien. Andra har blivit utstötta eller tvingade till handlingar de säkert inte själva skulle valt.

Instruktion: Låt eleverna hitta motsvarigheter i vår egen tid till de individer, grupper och livsvillkor som vi tar upp i texterna nedan. Eleverna kan arbeta med var sin text i grupper och sedan redovisa och diskutera sina resultat med övriga i gruppen. Till hjälp kan de behöva dagstidningar eller internet.

1) Drottning Katarina bortgift för att lösa en släktstrid

Drottningar och andra kvinnor under 1200-talet skulle vara tålmodiga, givmilda, förståndiga, undergivna och kyska (inte ha sex utanför äktenskapet) – men skulle som alla kvinnor framför allt lyda sin man och innan giftermålet sin far, bror eller annan manlig släkting. Drottningen kom från en mäktig stormannasläkt som låg i fejd med en annan lika mäktig släkt. För att lösa konflikten giftes Katarina bort med kung Erik den Låse och Halte från den rivaliserande ätten i början av 1200-talet, så att de två släkterna skulle förenas i deras kommande barn. Det var nog aldrig fråga om kärlek utan ett påtvingat äktenskap, en sorts affärsuppgörelse för att stärka relationen mellan två familjer och öka deras status ytterligare.

Ge exempel på kvinnor i vår egen tid som tvingas till äktenskap eller som lever i familjer där de måste lyda sina manliga släktingar. Försök också hitta exempel på kvinnor som behandlas som varor i en affärsuppgörelse.

2) Botolf från Gottröra vägrade äta upp Jesus

Under medeltiden var svenskarna katoliker. Varje söndag gick man till kyrkan för att delta i gudstjänsten, men även för att träffa människor. Nattvarden, den ceremoni då man trodde att bröd och vin förvandlades till Jesus kött och blod, som man sedan åt utav, var mässans höjdpunkt.

År 1303 vägrade bonden Botolf i Gottröra att ta nattvarden:

”Om någon skulle äta en annan människas kropp, så skulle den människan hämnas, om hon kunde. Hur mycket skulle inte Gud hämnas, när han fått möjlighet till det?”

Av citatet från domstolshandlingarna framgår att Botolf trodde på Gud och ville visa respekt för Gud genom att inte ta nattvarden. Av sin samtid beskrevs han som kättare, en som inte hade den rätta tron, och dömdes att brännas på bål.

Försök hitta exempel på människor i vår tid som har utmanat auktoriteten och lagen på ett liknande vis, och varit beredda att ta ett straff för det.

3) Ulrika Eleonora Stålhammar klädde ut sig till man

Soldaten Ulrika Eleonora Stålhammar föddes 1683 och dog 1744. Vid 25 års ålder klädde hon ut sig till man och blev soldat i Kalmar. Ulrika gifte sig med en kvinna, Maria Lönman, och de levde tillsammans i flera år. Detta var *”Herranom en styggelse”*, ett brott både mot Guds bud och mot den världsliga lagen. Enligt förhørsprotokollen hade Ulrika Eleonora alltid haft större lust till att skjuta och rida, än till mer kvinnliga sysslor. Hon hade aldrig känt någon längtan efter någon man men blivit kär i Maria. Kanske var hon helt enkelt homosexuell. Att bli man kan också ha varit ett sätt för Ulrika Eleonora att få bestämma över sitt eget liv och inte som sina systrar giftas bort och förbli omyndig.

Ge exempel på människor i vår tid som har brutit mot ett tabu och vågat stå för det på liknande sätt som Ulrika.

4) Elise Ottosen Jensen stred för rätten att tillåta preventivmedel

Trots fattigdom, bostadsbrist och stora barnkullar var det fram till 1938 förbjudet att sälja och informera om preventivmedel. Rädsla för att det skulle födas för få barn och att människor skulle kunna ha sex utanför äktenskapet utan följder, var några av orsakerna till förbudet. Elise Ottosen Jensen krävde fria preventivmedel och bildade Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU, 1933. Genom hela Sverige reste hon ständigt och undervisade arbetarklassen i hur den skulle skydda sig emot graviditet.

”Jag drömmer om den dag då alla barn som föds är välkomna, alla män och kvinnor jämlika och sexualiteten ett uttryck för innerlighet, njutning och ömhet.”

RFSU nådde framgångar. Sexualupplysning blev obligatoriskt i läroverken 1935, preventivmedel blev tillåtet 1938 och 1944 avskaffades straff för homosexuella.

Försök hitta exempel på människor närmare vår tid som utmanat statens bestämmelser för att hjälpa människor på liknande sätt som Elise Ottesen Jensen.

5) Resandefolk - Människorna i samhällets utkant

Resande kallades tidigare nedsättande för tattare.

Ända sedan 1512 har det funnits resande och romer, som tidigare kallades zigenare, i Sverige. I 500 år har grupperna förföljts och uteslutits ur samhället. Idag finns ca 30 000 personer i Sverige med resandebakgrund. Hur är romer och resandes situation idag i Sverige och andra länder?

Försök ge andra exempel på människor i vår tid som lever i samhällets utkant eller blir förföljda på grund av sitt ursprung?

(Till läraren: några förslag till nutida paralleller:

1. Fadime, tvångsäktenskap i vissa kulturer, kvinnomisshandel, trafficking.
2. Vapenvägrare. Veganer. Djurrättsaktivister. Greenpeace-aktivister.
3. De senaste åren finns många kvinnor och män som brutit tabun genom att öppet berättat om sin homosexualitet: artisten Eva Dahlgren, biskopen i Stockholms stift Eva Brunne, miljöminister Andreas Carlgren.
4. De homosexuellas kamp för sina rättigheter, RFSL, Inga Thorsson och Alva Myrdals kamp mot att Sverige skulle skaffa kärnvapen på 1950-talet...
5. Jämförelser kan göras med vissa invandrargrupper, socialt utslagna, hemlösa. Kanske även med grupper som frivilligt ställt sig utanför samhället, såsom vissa religiösa grupper som i fallet Knutby, och ideologiska grupper som Skogsnäskollektivet.)